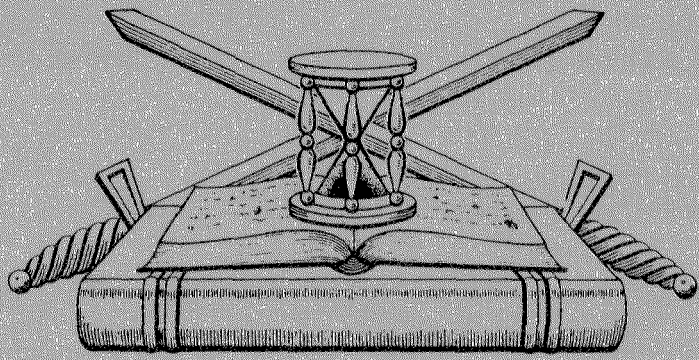

oor 473

MARS ET HISTORIA

ORGAAN

VAN DE
NEDERLANDSE VERENIGING
TER BEOEFENING VAN DE
MILITAIRE HISTORIE

OPGERICHT 20 AUGUSTUS 1966

SAMENSTELLING VAN HET ALGEMEEN BESTUUR:

Voorzitter : F.L. Diekerhoff
Ondervoorzitter: J. Albarda
1e Secretaris : F.J. van Lier
2e Secretaris : H. Ringoir
Penningmeester : C.J. Kneppelhout
Archivaris : J.J.B.J. Bouvy
Leden : Jhr. D.J.H.N. den Beer Poortugael
B.C. Cats
W.F.K. Engelbrecht
Mr. C.H. Evers
C.A. Heshusius
F.J.A. Lutz
Drs. G.J.A. van Ojen jr.
Mr. Ch.L.M. Schaezman

ADRESSEN DAGELIJKS BESTUUR:

Voorzitter : Oranje Nassaustraat 1, Geldemalsen, Tel. 03455-1773
Ondervoorzitter: Laan van Clingendael 121, 's-Gravenhage, Tel. 070-246843
1e Secretaris : NAPO 890, Utrecht, Veldpost, Tel. 0949-2571.3137 District KMAR/KLU BRD
2e Secretaris : Laan van Nieuw Oost-Indie 289, 's-Gravenhage, Tel. 070-839994
Penningmeester: Bremstraat 26, Den Helder, Tel. 02230-12153

Contributie bedraagt per jaar min. f 20,00, te starten op giro 14700 van de Algemene Bank Nederland N.V. te Den Helder, ten name van 'Nederlandse Vereniging Militaire Historie' rekening nummer 58.72.29.101.

SAMENSTELLING REDAKTIE-WERKKOMMISSIE:

Redactieadres: Columbusstraat 260, 's Gravenhage, tel. 462729
M. Boerma
C.A. Heshusius
E.W. van Popta.

SAMENSTELLING REDAKTIE-ADVIESKOMMISSIE:

F.L. Diekerhoff
Mr. C.H. Evers
Drs. G.J. van Ojen jr.
H. Ringoir.

AFDELINGSKORRESPONDENTEN: Zie binnenomslag van de achterzijde.

„DE DONDERBUS”

Sophiakade 5 b, Rotterdam 3016

GEOPEND VRIJDAG 19.00 - 21.00 uur

ZATERDAG 10.00-18.00 UUR

Inkoop - Verkoop - Ruil

Oude wapens — Antiek — Munten

MILITARIA

w.o. Bajonetten — Sabels — Degens — Zwaarden — Uniformen
van soldaat tot generaal.

Helmen in 100 verschillende uitvoeringen.

Orden en Erentekenen — ned., duits, russ., frans enz.

Emblemen — Tinfiguren — Vreemdelingen Legioen — Para
Commando — enz.

Camouflage uitrustingsstukken — Ponjaards

DOCUMENTATIE

over Wapens van antiek tot modern — Uniformen — Munitie

Alle soorten Boeken en Tijdschriften van 2e W.-oorlog

Originele Documenten — Verzetsbladen — Strooibiljetten —

Aanplakbiljetten — Foto's — Films en Projectoren

Gramfoonplaten

Zend- en ontvanginstallaties — Veldtelefoons —

Mijndetectors — Afstandmeters — Kijkers

Privé: J. WINTERS

Goudserijweg 77, Rotterdam, telefoon 010-126297

AANMELDINGSFORMULIER

Tot deelname aan de filmmiddag op zaterdag 1 december 1973
in het Koninklijk Nederlands Leger - en Wapen-
museum "GENERAAL HOEFER", Pesthuislaan 7 te Leiden.

Ondergetekende:

Naam: Lid nr.:

Adres:

zal deelnemen aan de filmmiddag van "DE NEDERLANDSE
VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE MILITAIRE HISTORIE"
op 1 december te Leiden.

Hij/zij brengt als introducé(es) mee: personen.

Te op '73.

(handtekening)

Gaarne ingevuld zenden aan:

E.W. van Popta, Columbusstraat 260, Den Haag.

V66r 24 november 1973.

MAARS EN HISTORJA

8e jaargang
nummer 4
oktober 1973

De 'NEDERLANDSE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE MILITAIRE HISTORIE', opgericht op 20 augustus 1966 en erkend bij K.B. no. 50 van 14 juni 1968, is er voor allen, die zich verdiepen in de studie van geschiedenis, ceremonieel, tradities, uniformen, emblemen, wapens en onderscheidingen van militaire- en semi-militaire organisaties, meer in het bijzonder die van Nederland en de (voormalige) overzeese Rijksdelen.

INHOUD

Bestuursmededelingen

Verslag van de excursie naar Brussel

Filmmiddag te Leiden

Tentoonstelling en ruilbeurs

Vaandels van het Staatse Leger II

door J.K.M. Bottema

Studieafdeling militaire emblemen

door B.C. Cats.

BESTUURSMEEDEDELINGEN

Excursie naar Brussel.

Op zaterdag 13 oktober 1973 had onder grote belangstelling de tocht naar Brussel plaats: in Den Haag en Breda stapten in totaal 46 enthousiaste deelnemers in de bus. In Brussel voegden generaal b.d. en mevrouw Antoni zich bij het gezelschap.

In de Belgische hoofdstad werd eerst een gezamenlijke lunch met apéritief (inclusief!) gebruikt in Hotel Scheers. De stemming was toen al opperbest. Daarna reed men naar het Koninklijk Museum van het Leger en van Krijgsgeschiedenis, alwaar de deelnemers eerst deskundig werden rondgeleid door de heer J. Lorette, conservator van dat museum.

Het museum complex is kolossaal. Het aantal tentoongestelde artikelen was naar veler mening te groot: zo groot zelfs, dat men door de massale opstelling te veel tegelijk te verwerken kreeg in de enkele uren van het bezoek. Plaatsruimte belet ons nader te beschrijven wat dit museum allemaal bevat: men zou er weken lang in moeten verblijven om alles goed te zien. Slechts een drietal zaken moeten wij toch even benadrukken.

Dat is allereerst de uitstekende collectie Nederlandse militaire artikelen. Verder de grote nadruk die gelegd is op de Eerste Wereldoorlog (1914-1918), waarin België heldhaftig een klein deel van zijn grondgebied in handen heeft weten te houden en aldus aan het einde als één der overwinnaars te voorschijn trad.

Vervolgens maakte de hoeveelheid boekwerken en andere militaire documentatie (de afdeling krijgsgeschiedenis is ook in het museum ondergebracht) een overweldigende indruk op ons.

De heer Lorette bood de deelnemers, namens het museum, een drank aan en dankte voor de grote belangstelling.

Onze voorzitter reikte de heer Lorette, namens de Vereniging, een porceleinen wandbord aan en een exemplaar van de brochure "Arsenaal"; hij dankte de directie van het museum in welgekozen woorden voor de grote gastvrijheid en de geboden gelegenheid de waarlijk indrukwekkende collectie te mogen aanschouwen.

Na deze dag vol ervaringen namen de deelnemers om half vijf 's middags node afscheid.

Rest nog te vermelden dat in de comfortabele tourbus van "Hotam" onze leden nog vele gezellige en nuttige contacten met elkaar hebben gehad. De wegblijvers hebben (alweer) ongelijk gehad!

Met de voorzitter, de heer F.L. Diekerhoff, namen-alfabetisch gerangschikt de volgende leden aan deze zoo zeer geslaagde excursie deel:

J. Albarda, L.Ch.J.E.J. Arpeau (1), D.J.H. den Beer Poortugael, J.H.M. Berlemon (1), J.A. Bomans, J.W.T. Bosch, J.J.B.J. Bouvy, J.C.C. Burger, G.D. Cornelissen de Beer, F.L. Diekerhoff(1), W.F.K. Engelbrecht, C.H. Evers (1), M.L. van Ham, A.P. Hamakers, G.W. den Hartog, C.A. Heshusius (2), J.C. Hopperus Buma (1), J. de Jong, F.J. Lutz(2), G.J. van Ojen, A.J.H. Overduyn(1), E.W. van Popta(1), Puype, H. Ringoir(2), K. Sierksma (1), R.A. Schimmel, H.F.A. Smaling, L. Verhoeff, A.H.J. van Leeuwen (1), F.J.A. Vintgens, G.J.P.P. Wellens.

De tussenhaakjes vermelde cijfers geven het aantal introducees aan.

FILMMIDDAG TE LEIDEN

Op zaterdag 1 december a.s. om 2.00 uur 's middags zal in het Koninklijk Nederlands Leger -en Wapenmuseum "Generaal Hoefer" te Leiden een filmmiddag worden georganiseerd.

Wij roepen onze leden op hierbij aanwezig te zijn.

Het belooft een interessante middag te worden. Dank zij de medewerking van de sectie krijgsgeschiedenis van de Koninklijke Landmacht zullen er die middag films worden vertoond met betrekking op de Koninklijke Landmacht. De leden die hiervan gebruik wensen te maken worden verzocht hiervan melding te doen door het in dit blad aanwezige aanmeldingsformulier in te vullen en te zenden aan: E.W. van Popta, Columbusstraat 260, Den Haag.

TENTOONSTELLING EN RUILBEURS

Willen de potentiële deelnemers reeds zaterdag 23 februari 1974 reserveren voor dit evenement?

De plaats (vermoedelijk Den Haag) en de overige bijzonderheden zullen in het volgende nummer nog worden bekendgemaakt.

Het bestuur rekent op een grote deelname van de zijde der exposanten en zal alles in het werk stellen deze dag te doen slagen.

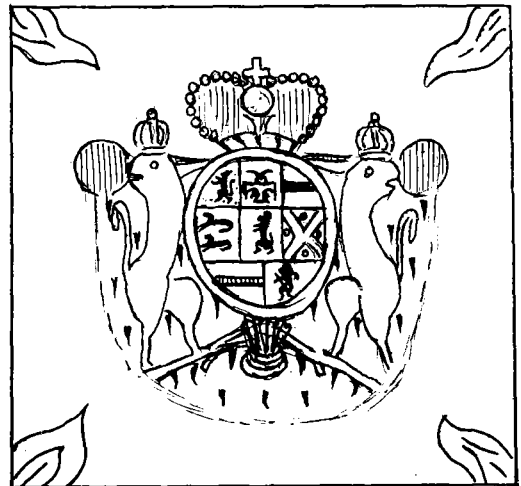
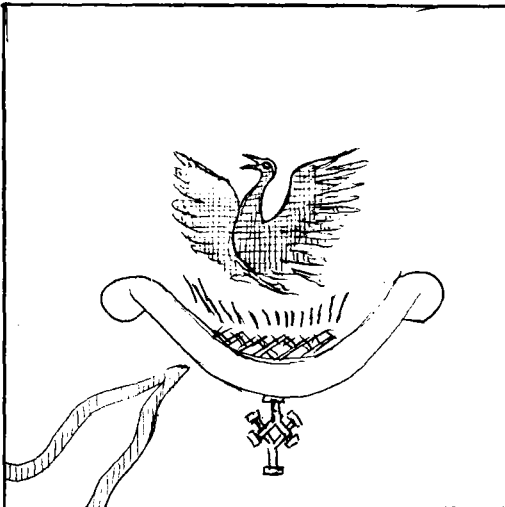
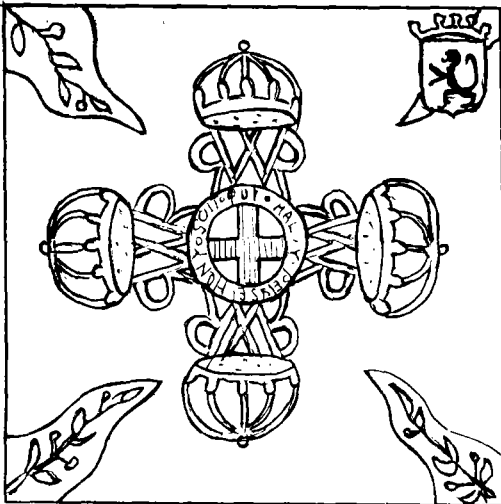
TWEE VERDIENSTELIJKE OFFICIEREN

Wij maken onze leden op het volgende boek attent:

Een dubbelbiografie over Nicolaas Bosboom (1855-1937), minister van oorlog 1913-1917, en Cornelis Jacobus Snijders (1852-1939), opperbevelhebber van land- en zeemacht 1914-1918.

Een confrontatie van twee zeer verschillende persoonlijkheden, die in moeilijke omstandigheden hebben samengewerkt.

Auteur is ir. J.W. Bonebakker, oud-hoogleraar der Technische Hogeschool te Delft. Het boek zal -o.o.v.- omstreeks de jaarwisseling verschijnen bij de uitgeverij Heuff te Nieuwkoop.

VAANDELS VAN HET STAATSE LEGER (II)

door J. K. M. Bottema.

De nu volgende verhandeling betreft enkele vaandels van nationale regimenten van het Staatse Leger uit de achttiende eeuw. De nationale regimenten onderscheidden zich van de vreemde regimenten dat zij geheel of grotendeels uit landskinderen waren samengesteld. Zo waren omstreeks het begin van de eeuw van de 92 regimenten infanterie in onze dienst er 48 nationaal. Omstreeks 1793 waren er 29 nationale regimenten op 48 in totaal. Tot die vreemde korpsen behoorden toen: 6 Zwitserse, 6 Duitse en een Waals regiment van geworven troepen benevens 3 Brunswijkse, 2 Mecklenburgse en een Pruisisch regiment, van die legers in soldij van onze Staat genomen.

Figuur 1 stelt voor het regimentsvaandel van het regiment FRIESHEIM, anno 1703. Het regiment was in 1690 opgericht met als chef Johan Theodoor, baron van Friesheim die later commandant van de Nederlandse troepen in Spanje was. Dit Hollandse regiment had in de beroemde slag bij Ekeren, 1703, gevochten en is stamonderdeel van het 4e regiment infanterie.

Het vaandeldoek was blauw met in het midden, omdat het korps opgericht was toen Willem III koning van Engeland was, het rode Sint-George kruis op wit veld, omgeven door de licht blauw gekleurde orde van de Kousenband, waarin met witte letters: Hony soit qui mal y pense. Daaromheen in verticale kruisvorm s, konings naamcijfer in goud: R. W. R. met kroon, rood gevoerd en hermelijnen binnenrand. Aan de stokzijde boven, de Hollandse leeuw, rood, op geel goudgekroond schild. Van de hoekpunten uit witte vlammen met gouden lauwrier tak belegd.

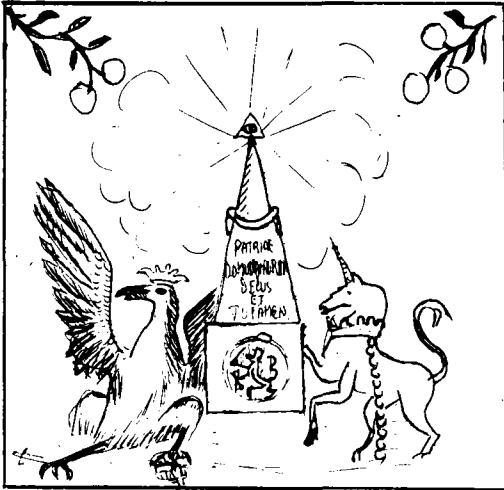
Figuur 2 geeft de verschillen aan met het in de volgende figuur verbeelde vaandel, beide van het regiment YVOY. Dit vaandel werd in de slag van Malplaquet gevoerd.

Het doek is geel en vertoont de omhoog vliegende vogel Phoenix in zwart tegen een witte achtergrond boven een rood vuur op zwarte as. Het geheel omgeven door een gelen lauwertak met onderaan een blauwe band waarin in geel: Excinere Revivo (Ik verrijst uit de asche). Aan weerszijden en onder, het naamcijfer van Ivoy, de letters Y, een keer recht en een keer omgedraaid doorheen in goud. Uitgaande van de vier hoekpunten een witte, rood gebiesde vlam. Boven aan de stok kant het Hollandse wapen: de rode leeuw op het gele gekroonde schild.

Figuur 3 vertoont het witte kolonelsvaandel, wederom de vogel Phoenix, nu zittend op de roodgloeiende as, alles tegen een witte achtergrond met donkere wolken, omgeven door een gouden lauwerkrans en met dezelfde band met inschrift als het vorige vaandel.

Inplaats van drie zijn er nu vier ineengestregelde naamcijfers, nu gedekt door de ridderkroon. Geen vlammen. In de bovenhoek het Hollandse wapen.

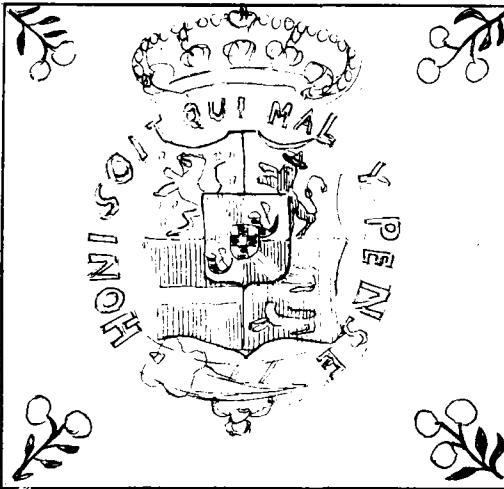
Het volgend vaandel is van het regiment NASSAU-WEILBERG, opgericht als Overijssels-Gelders regiment vuurroers in 1630. Het nam deel aan de laatste veldtochten van Frederik Hendrik, de expeditie naar Denemarken in 1659 onder admiraal De Ruyter en nam deel aan de slag op Funen. Bij de veldslagen van Oudenaerde en Malplaquet was Johan Diederik, baron van Heyden tot Ootmarsum, generaal-majoor der infanterie, kolonel van het regiment. In 1758 van dit: Karel Christiaan, Vorst van Nassau-Weilberg, echtgenoot van Wilhelmina Carolina, Prinses van Oranje-Nassau, zuster van den Stadhouder.

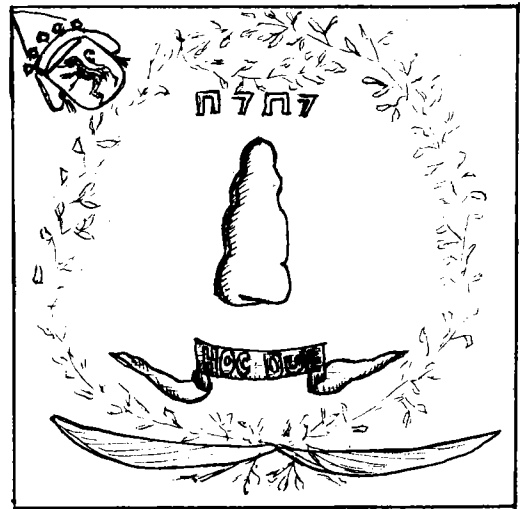
5.

8.

6.

7.

Het regiment is stamonderdeel van het 6e regiment. Het vaandel is bewaard gebleven op de Koninklijke Militaire Academie en is voorgesteld in figuur 4. Het witte kolonelsvaandel vertoont een achtmaal gedeeld wapenschild met: bovenste rij:

1. in blauw een zilveren staande leeuw met gouden kroon, rode kroonvoering, witte sterren, wapen van Saarbrücken.
2. dubbel koppige zilveren adelaar in zwart, met gouden ring, wapen van Saarwerden.
3. een horizontale zwarte balk op gouden veld, wapen van Meurs.

middelste rij:

4. twee gaande rode leeuwen boven elkaar op gouden veld, wapen van Weilnau.
5. staande gouden leeuw in blauw, rode ruiten, rode kroon, wapen van Nassau. (fout)
6. gouden Sint Andries kruis op groen veld met gouden diamanten, wapen van Neurenberg.

onderste rij:

7. rode horizontale balk op gouden veld, wapen van Lahr
8. zwarte staande leeuw op zilveren veld, wapen van Mahlberg.

Het wapenschild wordt gedekt door de vorstenkroon, twee zilveren leeuwen als schildhouders op rood en hermelijnen wapenkleed, alle omlijsting in houtkleur.

In de vier hoeken van het vaandel vlammen,geel zwart gerand.

Figuur 5 geeft het vaandel van het regiment Oranje-Drenthe van 1769.

Het regiment dateert van 1672. Hendrik Casimir was toen de kolonel, en werd verenigd in 1772 met het regiment Oranje Stad en Lande, een stamonderdeel van het 6e regiment.

Het regiment was in de slag van Seneffe, 1674 evenals in de beroemde veldslag van Fleurus, 1690. Van de vaandels bezit het legermuseum diverse voorstellingen.

Hier is afgebeeld het witte kolonelsvaandel: de gele leeuw van de Unie met zilveren zwaard en pijlen bundel op rode achtergrond, omgeven door een slang waarvan de kop de staart vastbijt, tegen een vierkant marmeren achtergrond waarop een oranje hooggerekte pyramide, met groene lauwerkrans en bovenop een driehoek waarin het alziend oog, door gouden stralen omgeven. Als schildhouders een witte eenhoorn die een gekluisterde kroon verbreekt en een zwarte gekroonde adelaar met blauw gevoerde rijksappel en scepter in de klauw, beiden goud. In de boven hoeken van het doek oranje appels met groene bladeren, de bodem van en schildhouders van groen gras, de achtergrond van grijze wolken. Op de pyramide de woorden in geel: *Patriae Domusque Auriacae Decus et Tutamen* (het hoogste goed is eer en bescherming v.h.vaderl. e.gezin.) Toen het regiment tot het regiment Oranje Stad en Lande en Drenthe ging behoren nam het ook de traditie die sinds lang bij die oudere Oranje regimenten bestond over, n.l. de vaandels te tooien met s, Prinsen wapen aan een zijde.

Figuur 6 vertoont dit vaandel, met een hartschild: geschaakt goud en blauw, in negen vakken, wapen van Genève, op een gevierendeeld hartschild:

- 1 en 4 in rood een rechter schuine balk van goud, wapen van Chalon,
- 2 en 3 in goud een blauwe jachthoorn met gouden beslag en rode snoer, wapen van Oranje, op een gevierendeeld hartschild:
 - 1 een gouden leeuw met idem blokken op een blauw veld, wapen van Nassau.
 - 2 in goud een rode, blauw gekroonde, klimmende en aanzierende leeuw, wapen van Katzenelnbogen.

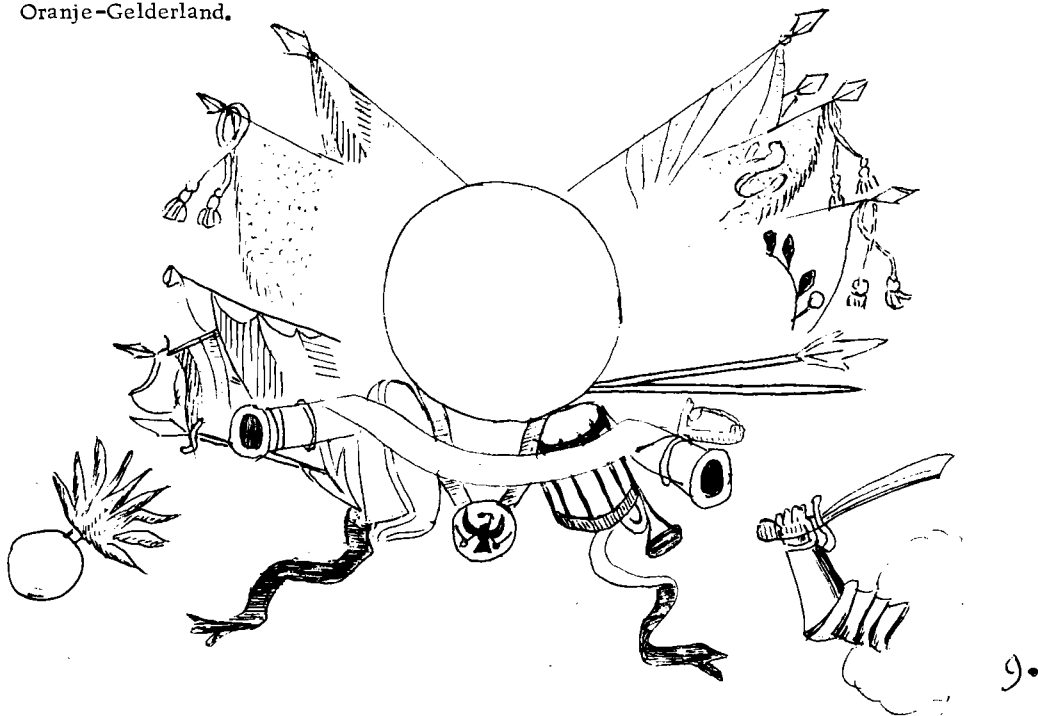
3. in rood een zilveren dwarsbalk, oorspronkelijk het wapen van Perweys, wapen van Vianden.

4. in rood twee gaande en aanzierende gouden leeuwen boven elkaar, wapen van Dietz. Het gehele wapenschild omgeven door de orde van ridder van de kousenband en gedekt door de koninklijke kroon. In de vier hoeken van het vaandel oranje takken en appels. De andere zijde van het vaandeldoek vertoont het wapen van Drenthe met dezelfde hoekversiering.

Figuur 7 stelt voor het vaandel van het Hollandse regiment KINSCHOT, opgericht in 1672 als regiment Jorman, het voerde toen een groen vaandel, vocht o. a. bij Ramillies en Malplaquet onder generaal-majoor Frederik Johan van Huffel en was bij het vermaarde beleg van Bergen op Zoom in 1747 onder kolonel Roelant van Kinschot, waar het met onderscheiding de voorpost Zandvliet tegen de Fransen verdedigde.

Het rode regimentsvaandel vertoont binnen een gouden lauwerkrans met aan de onderkant gouden vleugels, een wit verhulde gestalte (voorstellende een goddelijk figuur die naar de toenmalige opvatting niet onverhuld afgebeeld werd). Daaronder op een blauwe band: Hoc Duce (Met deze leider). Boven aan de stokzijde van het vaandeldoek het Hollandse wapenschild hangend aan een blauw koord.

Het witte kolonelsvaandel heeft een andere tekening, n. l., zie figuur 8, een alziend oog met een omlijsting in driehoeksvorm van gouden haren op een grauw-blaauwe wolk. Alles omgeven door gouden lauwertakken en vleugels benevens een blauw lint met: Providentia (Voorzienigheid). Links boven het wapen van de Unie: gouden leeuw met zwaard en pijlen op een gekroond rood schild, twee liggende leeuwen als schildhouders op blauwe grond. Het regiment is een stamonderdeel van het 5e regiment infanterie, nu het regiment Oranje-Gelderland.

Figuur 9 beeldt enige emblemen uit van het vaandel van het regiment HOLLANDSE GARDE TE VOET. Deze naam nam het regiment GARDES TE VOET VAN ZIJNE HOOGHEID aan bij het overlijden van den Prins van Oranje, Willem III, in 1702. Zijn traditie voert het korps terug tot 1572, toen de Staten den Prins van Oranje een garde aanboden. In 1813 werd uit de oude garde soldaten een garde compagnie opgericht tot dat de gehele garde taak overgenomen werd door de in 1829 opgerichte Grenadiers, nu Garde Grenadiers. Tot de bekendste wapenfeiten van dit korps behoren: Nieuwpoort 1600, Engeland 1688, Boyne 1690, Malplaquet 1709, Werwik 1793, Brussel 1830, Zuid-Holland 1940 en Nederlands Indië 1946-1950.

Het regiment voerde een wit kolonels vaandel en drie oranje regiments vanden, uitbeeldend 's Prinsen wapen, zoals beschreven in figuur 6, omgeven met de Kousenband-orde met Hony soit qui mal y pense, gele letters op de blauwe, geel gebiesde band, alles gedekt door de koninklijke kroon, in goud, rood gevoerd, witte parels op de kroon, daarop een gouden blauw gevoerde rijksappel. Twee leeuwen als schildhouders, een en face, een en profiel, staande op twee vuurmonden, verbonden door een witte band waarop: Je Maintiendrai.

Daaronder een oranje band met de Zwarte Adelaar orde. Achter de schildhouders zijn militaire attributen: oranje vanden en standaarden, rood wit blauwe wimpels, een wit vaandel met oranje appels en takken en zelfs een Zwitsers gevland vaandel, ook een hellebaard, sponton, piek en sabel, verder een trompet, trommel en keteltrom.

In de vier hoeken van het vaandel en gepantserde arm met zwaard en een brandende granaat. Het vaandel is niet omgeven door een gouden lauwerkrans zoals wel staat afgebeeld op het schilderij waarop kolonel van Kretschmar de Garde commandeert in de Koekamp anno 1770. Ons vaandel is van een latere periode.

De voorstellingen op de vanden zijn, sinds die uit het begin van de tijd van het Staatse leger, veranderd, niet meer de banen en banden van weleer. Elk vaandel voert nu tenminste één wapen, van den Prins of van een vorst, van de Unie of van een provincie. De zinspreuken dragen nu het karakter van het militair-moreel, niet meer die van de vrijheidsstrijd tegen Spanje.

De ware legertaak, bescherming van de burgerij in vrede en oorlogstijd komt b. v. het best tot uiting in vaandel 5.

De vanden zijn ook geen eenheidsvanden zoals die van tegenwoordig, een erfenis van de Franse revolutie.

Zij vertegenwoordigen veel meer het korps principe en ook uit artistiek oogpunt boden zij veel meer; wat zij niet vertoonden waren de oprichtingsdata en de wapenfeiten.

Het eerste artikel over de Vanden van het Staatse Leger werd reeds in oktober 1972 geplaatst.

REDAKTIE.

STUDIEAFDELING MILITAIRE EMBLEMEN

door B. C. Cats.

In deze rubriek worden artikelen, bekendmakingen, vragen alsmede antwoorden gepubliceerd ten behoeve van verzamelaars van en geïnteresseerden in militaire emblemen.

Correspondent: B. C. Cats, Claudiagaarde 72, Bussum * telefoon 02159 - 13563.

1. Rectificaties:

In nummer 4 van oktober 1972 gelieve men op blz. 19, eerste regel achter de noot te lezen: "de emblemen genoemd onder a en b" (c doorhalen);

Helaas is in hetzelfde nummer het embleem voor "buitengewoon geoefend handgranaatwerper" ondersteboven afgedrukt. De gespreide vlam van de Mk 2 scherfhandgranaat dient uiteraard naar boven te wijzen.

In nummer 5 van januari 1973 wordt op blz. 8 de VIERDE aflevering van de mouwonderscheidingstekenen K. L. wegens functie of geoefendheid behandeld, i. p. v. de derde aflevering zoals abusievelijk op de eerste regel is vermeld.

De voorgaande afleveringen over dit onderwerp zijn opgenomen in:

- Mars et Historia nummer 4 van oktober 1969 (1e aflevering)
- Mars et Historia nummer 5 van december 1969 (2e aflevering).
- Mars et Historia nummer 4 van oktober 1972 (3e aflevering);
- Mars et Historia nummer 5 van januari 1973 (4e aflevering);
- Mars et Historia nummer 6 van maart 1973 (5e aflevering);

We willen deze serie besluiten met ondervolgend artikel.

2. MOUWONDERSCHEIDINGSTEKENEN K. L. WEGENS FUNCTIE OF GEOEFENDHEID,
periode 1947 - 1951.

In de voorgaande afleveringen zijn 42 stuks onderscheidingstekenen afgebeeld, die als zgn. "specialisten-emblemen" door militairen van de Koninklijke Landmacht, meestal op de benedenmouw van het "battle-dress" werden gedragen. De emblemen waren veelal met gele wol op grove khaki-stof geborduurd, de stof waarvan de veldtenu indertijd was vervaardigd.

Geén dezer emblemen was echter officieel ingevoerd!

Naar verluid is meerdere malen getracht het Ministerie van Defensie te bewegen de specialisten-emblemen wederom een officiële plaats op de Nederlandse landmacht-uniform te geven, evenals dit op de vóóroorlogse veldgrijze uniformjassen en tunieken het geval was. Echter zonder resultaat!

De reden dat de afgebeelde en omschreven emblemen tóch gedragen werden is hier reeds genoegzaam beschreven.

Een en ander berustte voornamelijk op het Britse systeem en de bepaling dat tot 1951 mouwonderscheidingstekenen mochten worden gedragen, die een graad van geoefendheid aangaven waarvoor in het Britse leger een onderscheidingsteken was vastgesteld. Het resultaat van deze bepaling (Voorlopig Kledingvoorschrift 1944, hoofdstuk IV punt 401 en Legerorder nr. 57 van 1947) zijn de 42 stuks mouwemblemen die wij tot heden voor u geregistreerd hebben.

De lezer zal zich echter afvragen welke mouwemblemen voor geoefendheid nu wél mochten worden gedragen?

Ministeriële beschikking van 9 november 1946, bekendgesteld bij legerorder nr. 57 van 1947, voerde als enig nieuw mouwembleem voor functie of geoefendheid in:

1. Embleem voor sportinstructeurs (zie afbeelding 1);

Militairen die met goed gevolg de opleiding aan de school voor militaire lichamelijke opvoeding hebben doorlopen, dragen een embleem, bestaande uit een atletische figuur, gelegen binnen een cirkel met een doorsnede van 20 mm; de cirkel is omgeven door een cirkelvormige krans van lauwertakken, op de bovenzijde waarvan de Koninklijke kroon is geplaatst; het geheel is gelegen op twee gekruiste, opwaartse gerichte zwaarden. Figuur, cirkel, kroon en zwaarden zijn goudkleurig voor officieren en zilverkleurig voor onderofficieren.

Het embleem is geweven of wordt geborduurd op een achthoekige pat in de kleur van het kledingstuk waarop het wordt gedragen, t. w. op de jas DT of jak VT, op de linkerondermouw, 5 cm boven de machet.

Hoewel zeker niet behorend tot de groep functie-emblemen willen we het volgende embleem toch in deze aflevering behandelen, omdat het eveneens op de mouw diende te worden gedragen:

2. Embleem voor zesjarige dienst (zie afbeelding 2);

Werd reeds ingesteld bij Koninklijk Besluit van 18 februari 1904.

Legerorder nr. 57 van 1947 bepaalde dat de gekroonde W van scharlaken rode wol mocht worden gedragen door onderofficieren (beneden de rang van adjudant-onderofficier) en minderen met zesjarige dienst.

Het embleem diende te worden gedragen op de linkerbovenmouw van de jas DT of jak VT, boven het rangonderscheidingsteken.

3. Kroon van zilver geborduurd (zie afbeelding 3)

Berustte, evenals de kroon omschreven onder pt. 4, op continuering van een vóór-oorlogse bepaling.

Te dragen door groepscommandanten en de reserve-vaandeldrager van de Koninklijke Militaire Academie en voor sergeanten-majoor (opperwachtmeesters)-instructeurs.

Te dragen boven de linker chevron(s).

4. Kroon van goud geborduurd (zie afbeelding 4);

Voor cadetten van de Koninklijke Militaire Academie die de opleidingsfunctie vervullen van bataljonscommandant, plaatsvervangend bataljonscommandant, compagniescommandant, pelotonscommandant alsmede voor de vaandeldrager en de tamboermafte. Tevens voor sergeanten-majoor-administrateur.

N. B. Kronen, geborduurd van wit en geel katoen, hebben in de periode 1947-1951 bestaan en dienden te worden gedragen boven de chevrons vervaardigd van kunstzijde. De van zilver-en gouddraad geborduurde kronen waren bestemd voor de gouden- respectievelijk zilveren chevrons. Geheel metalen kronen werden eveneens gedragen, doch waren niet officieel!

5. Meester op floret, degen, sabel of geweer (zie afbeelding 5);

Het embleem bestaat uit twee gekruiste sabels, omgeven door een lauwerkrans en gedekt door de Koninklijke kroon, Berustte eveneens op een vóóroorlogse bepaling uit het "Boekwerk Uniformen, blz. 118". Militairen beneden de rang van adjudant-onderofficier, die gerechtigd zijn de titel van meester op floret, degen, sabel of geweer te voeren mochten het embleem op de rechter bovenmouw dragen.

Toen na de oorlog militaire scherminstructeurs werden opgeleid; verscheen wederom het embleem op de rechterbovenmouw van de uniform, hoewel het in het huidige kledingvoorschrift VS 2-1594 niet meer omschreven staat.

PERIODE 1951 - 1960

In 1951 werd Legerorder nr. 57 van 1947 ingetrokken en vervangen door Legerorder nr. 35/L. Deze liet in de eerste plaats het Voorlopig Kledingvoorschrift 1944 geheel vervallen, waardoor aan het dragen van de uitgebreide serie functionele onderscheidingstekenen naar Brits model officieel een eind kwam.

Zoals men echter uit voorgaande afleveringen weet, werden de emblemen incidenteel tot 1963 (invoering twee-kleurig uniform) gedragen.

In de nieuwe legerorder 35/L bleven uiteraard gehandhaafd de kronen, alsmede het embleem voor sportinstructeurs. Daarnaast werden echter enige functie-emblemen ingevoerd voor lager medisch personeel.

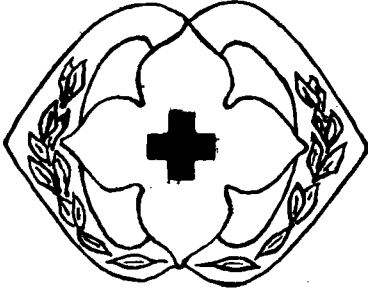
Het in 1951 invoeren van functie-emblemen voor lager medisch personeel was het gevolg van enige veranderingen bij de Militair Geneeskundige Dienst.

Tot heden kende men de militaire artsen als Officieren en Dirigerend Officieren van Gezondheid met aanduiding van diverse klassen.

Als baret- en schouderonderscheidingstekenen voerden zij een goudkleurige aesculaap in lauwerkrans (tandartsen en apothekers idem in zilverkleur).

Het personeel der Geneeskundige Troepen was herkenbaar aan het rode kruis embleem, verwerkt in een gestyleerde bloem.

Legerorder nr. 35/L van 1951 voerde nu één nieuw embleem in dat zowel door de officieren artsen en apothekers (de benaming "Officier van Gezondheid" verviel) als voor het personeel der Geneeskundige Troepen gedragen diende te worden. Het bestaat uit goudkleurig embleem waarin een ellipsvormig schild en gekruist asklepiosstaf en zwaard, gedekt door een kroon en omgeven door een krans van lauwer- en eikentakken. Het baretembleem ver- toont de spreuk "Eripendo Victoriae Prosum" (Ik sta met mijn kunde de strijdenden bij). Voor de officieren artsen en apothekers werden borstemblemen ingevoerd (aesculaap in lauwer- krans en gedekt door een kroon), het lager medisch personeel ontving de volgende functionele mouwonderscheidingsteken:

6. Verplegend en medisch administratief personeel (afbeelding 6):

Het hier bedoeld personeel beneden de rang van 2e luitenant draagt een slang die zich slingert om de spiegel der wijsheid. Is geborduurd in gouddraad voor onderofficieren of in gele wol voor korporaals en soldaten.

7. Tandheilkundig personeel beneden de rang van 2e luitenant (afbeelding 6);

Een slang om de spiegel der wijsheid als in punt 6, doch in zilverdraad voor onder- officieren of in witte wol voor korporaals en soldaten.

8. Pharmaceutisch en ander medisch materieeltechnisch personeel (afbeelding 7);

Voor het personeel beneden de rang van 2e luitenant een slang welke zich slingert om een gifbeker.

Voor onderofficieren in gouddraad, voor korporaals en soldaten in gele wol.

9. Gediplomeerde militaire verplegers (sters) afbeelding 8);

Dragen op hun verplegingskleding het draaginsigne; zij dragen dit echter nimmer op de militaire uniform. In plaats hiervan dragen degenen die geen officier zijn de aesculaap als omschreven in punt 6 (afbeelding 6) op de uniform, doch omgeven door twee oranjetakken, samengebonden door een lint.

De emblemen omschreven onder punt 6 t/m 9 dienden op de linker bovenmouw te worden gedragen. Zij vervielen in 1960 bij Landmachtorder 60022.

1

2

5

9

3

4

6

8

7

10. Embleem 6-jarige dienst (zie afbeelding 9):

5 April 1951 verscheen legerorder nr. 79 waarin de onderscheidingsteken voor trouwe dienst opnieuw werden vastgesteld.

Hierbij verviel het mouwembleem voor zesjarige dienst (gekroonde W van rode wol), met dien verstande dat de militairen aan wie het onderscheidingsteken voor zesjarige dienst werd toegekend, gerechtigd bleven dit onderscheidingsteken te dragen tot het tijdstip waarop aan hen de bronzen medaille voor trouwe dienst werd toegekend.

Een gekroonde J van rode wol is nimmer ingevoerd en het embleem als afgebeeld onder nr. 9 is abusievelijk aangemaakt en ten onrechte gedragen

3. HERALDIEK IN DE TROPEN (deel 13)

Territoriale troepencommando's voormalig KNIL (II):

In de voorgaande aflevering over de territoriale troepencommando's zijn de mouw-
emblemen behandeld van:

1. Sumatra en omliggende eilanden
2. Hoofdkwartier Grote-Oost/Borneo
3. Celebes en onderhorigheden
4. Westafdeling van Borneo
5. Zuid- en oostafdeling van Borneo

We vervolgen in deze aflevering met de mouwemblemen van:

6. Bali en Lombok:

Op een grijs cirkelvormig veld twee tegenover elkaar gerichte kemphanen, staarten en kammen rood, de rest zwart.

Het embleem werd ingesteld bij Beschikking Legercommandant nr. 7492/GS/35 d. d. 11 november 1946. De Y-Brigade met o. a. Infanterie X en XI KNIL verliet toen het ressort en werd naar Zuid-Sumatra verplaatst.

Het embleem is uitgevoerd in metaal en symboliseert Bali en Lombok door aldaar veelvuldig bedreven hanengevechten. Het is qua vorm en kleur duidelijk beïnvloed geworden door het embleem Y-Brigade.

7. Timor en onderhorigheden:

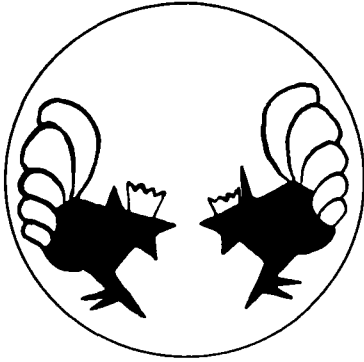
Een lichtgroen schild omgeven door een rood hoefijzer. In het schild een stijgerend paard in blauw, waaronder tevens in blauw het woord TIMOR.

Ingesteld bij Beschikking Legercommandant nr. 283/GS/35 d. d. 11 juli 1946.

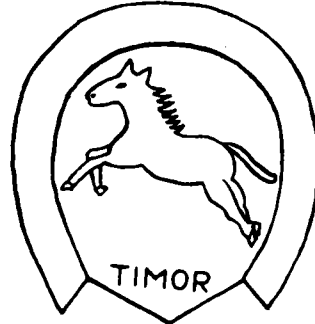
Het embleem is uitgevoerd in stof en komt voor in stellen, de paarden naar elkaar gekeerd, zodat de embleem op beide mouwen konden worden gedragen, een gewoonte aanvankelijk van de Britten overgenomen.

Het embleem is specifiek voor Timor waar van oudsher de zgn. Soembapaarden werden gefokt, die bij het KNIL als last- en pakpaarden werden gebruikt.

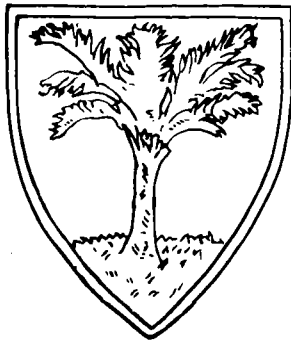
EMBLEMEN TERRITORIALE TROEPENCOMMANDO'S VOORMALIG KNIL (II)

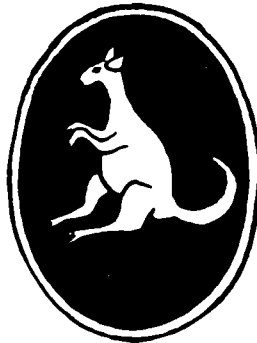
6

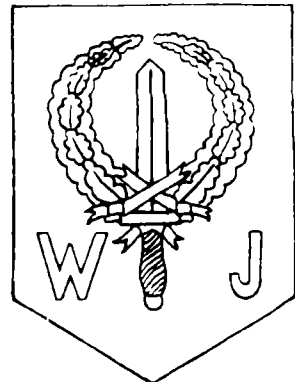
7

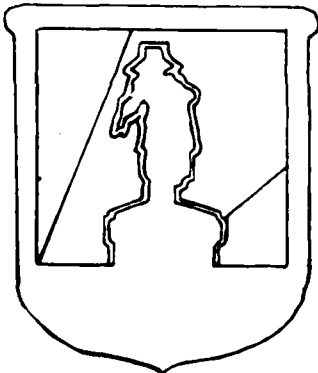
8

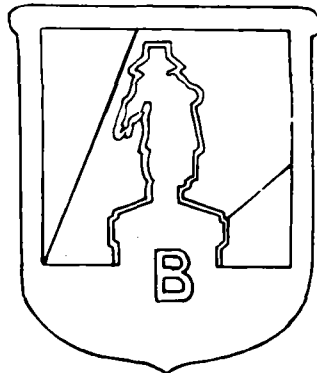
9

10

11a

11b

8. Noord- en Zuid-Molukken en Nieuw-Guinea:

Een geel schild omgeven door een rode bies. In het schild een zeventakkige gestyleerde sagopalm, de stam bruin, de takken en de bodem groen. De sagopalm is gekozen omdat hieruit het volksvoedsel voor dit gebiedsdeel - sago - wordt verkregen.

Het hier afgebeelde embleem is van metaal, er komen echter ook exemplaren voor handgeborduurd op gele stof; de sagopalm heeft dan een iets meer primitieve vorm.

Werd ingevoerd bij Beschikking van de Legercommandant nr. 283/GS/35 d. d.

11 juli 1946. In 1948 werd Nieuw-Guinea losgemaakt van dit territoriaal commando, zodat het embleem met de sagopalm niet meer voor dit ressort gold.

9. Nieuw-Guinea (sinds 1948):

Ontwierp een ovaal zwart schild waarin een oranje kangeroe; het schild omgeven door een oranje rand. Toen Nieuw-Guinea in 1948 werd afgescheiden van het territoriaal commando Noord -en Zuid Molukken ontstond de behoefte aan een nieuw embleem,

De troepen op Nieuw-Guinea kozen de kangeroe omdat dit de enigste plaats in de Indische archipel is waar het dier voorkomt. Hetzelfde embleem werd ook ontworpen voor het KNIL-bataljon Infanterie XX, nu met de Romeinse cijfers XX onder in het schild. Pogingen zijn aangewend officiële erkenning voor het embleem te verkrijgen, het is echter nooit bij enige beschikking ingevoerd. Desondanks is het embleem in de stoffen uitvoering gedragen.

UW CORRESPONDENT HEEFT HET EMBLEEM NIMMER PERSOONLIJK GEZIEN; WIE VAN DE LEZERS KAN HEM AAN EEN EXEMPLAAR HELPEN????

10. Troepencommando West-Java:

Toen in 1949 de C-Divisie (oorspronkelijk 1e Divisie) haar gezagsgebied West-Java wegens terugkeer naar Nederland verliet, werd het vertrouwde embleem der 7 december-Divisie overgenomen door het troepencommando West-Java. Het embleem is gelijk aan dat der C-Divisie, m. u. v. de letters E M, die vervangen zijn door W J dat staat voor WEST JAVA. Emblemen in stof, (plaatselijke borduursels) en metaal.

Er zijn berichten dat het embleem Staf-A-divisie (gouden toren op oranje/rood schild) na de opheffing der A-Divisie zou zijn ingevoerd voor het troepencommando Oost-Java; hetzelfde voor het embleem van de Staf-B-Divisie (zwaard en lauwerkrans op blauw schild), dat na opheffing zou zijn overgegaan in troepencommando midden-Java. Officiële beschikkingen hiervan ontbreken.

11a. Staf Territoriaal Ondercommando Batavia:

Een schild waarin het standbeeld van Jan Pieterzoon Coen, de grondlegger van Batavia, in donkerblauw, omgeven door een smalle witte bies; de omranding en de voet van het schild eveneens donkerblauw. Achter het schild een oranje baan, waarvan links en rechts een lichtblauwe baan, zodat de indruk ontstaat dat het standbeeld afsteekt tegen een opkomende oranjezon. Het embleem is uitgevoerd in metaal en vastgesteld bij Beschikking Legercommandant nr. 335/GS/35 d. d. 18 januari 1947.

11b. Basiscommando Batavia:

Zelfde embleem als omschreven onder 11a., echter met toevoeging van een rode letter B onder in het schild.

HERALDISCHE WAPENSCHILDEN EN EMBLEMEN

met de hand geschilderd
in natuurlijke kleuren
en originele uitvoering

Ook weerbestendige auto-stickers
en emaille insignes en distinctieven
in alle kleuren leverbaar

*Verkoop voor
Hooymayers/Vlaardingen
(Holland)*

GD. SIMONS

Huis „Park Honingen”
Vijverweg 26 – Postbus 194
Telefoon (010) 15 46 82

ROTTERDAM

Hiermede zijn de ons bekende emblemen der territoriale troepencommando's in het voormalig Nederlands-Indië, periode 1945-1950, behandeld.

De nummers, geplaatst onder de afbeeldingen op bladzijde 18, verwijzen naar de overeenkomende nummers in de tekst.

-o-o-

-o-o-

4. DE PRIJSVRAAG (zie nummer 5, M. et H., 7e jaargang, blz. 15,

De oplossing luidt: "VOORSPOEDIG 1973" en wordt gevormd door de beginletter (c. q. eerste cijfer) van de juiste benaming van elk embleem, in de afgebeelde volgorde. De juiste benamingen waren:

- * VOORTREKKERSEMBLEEM KNIL (mouwembleem)
- * ORANJE GELDERLAND (baretembleem)
- * OORLOGSVRIJWILLIGER (mouwembleem)
- * REMONTERIJDER (mouwembleem tot 1940)
- * SCHERPCHUTTER (idem)
- * PARACHUTIST (in Kon. Brig. Prinses Irene; zie voorl. Kledingsvoorschrift 1944
bijlage A)
- * OFFICIEREN EN OPZICHTERS VAN FORTIFICATIËN (baretembleem)
- * E-DIVISIE (welk embleem in Indië werd toegekend voor het personeel van de
lichting 1947)
- * DUIKER (niet officieel mouwembleem bij Pontonniers)
- * INTENDANCETROEPEN (vooroorlogs kraagembleem)
- * GENERALE STAF (thans vervallen baretembleem)
- * 1e Regiment Mobiele Artillerie KNIL (mouwembleem in Indië).
- * 9e Regiment Infanterie - 2e bataljon (mouwembleem in Indië).
- * 7e Regiment Infanterie - 3e bataljon (idem)
- * 3e Regiment Infanterie - 1e bataljon (idem)

In totaal kwamen 12 goede inzendingen binnen.

Een herdenkingsboekje Regiment Huzaren Prins Alexander werd gezonden naar: de heren C. van Ekeris te Den Haag, B. Wagenaar te Castricum; Vels Heyn te Zeist; M. Talens te Apeldoorn; J. Schaede te Amsterdam; E. W. van Popta te Den Haag; J. C. J. Tollenaars te Uithoorn; P. Hasebos te Eindhoven; R. Vis te Amsterdam; J. Albarda te Den Haag; J. Berlemon te Leiden en C. Coenders te Breda.

-o-o-

-o-o-

CORRESPONDENTEN DER STUDIE-AFDELINGEN

- (1) de studie-afdeling, 'KRIJGSGESCHIEDENIS, KORPSGESCHIEDENIS K.L.'
o.l.v. E.W. van Popta, Columbusstraat 260, 's-Gravenhage
- (3) de studie-afdeling, 'UNIFORMKUNDE'
o.l.v. Dr. F.G. de Wilde, Jan Steenlaan 62, Naarden
- (4) de studie-afdeling 'RIDDERORDEN EN ONDERSCHIEDINGEN'
o.l.v. H.G. Meyer, Jonkerstraat 55, Weurt bij Nijmegen
- (5) de studie-afdeling 'MILITAIRE EMBLEMEN'
o.l.v. B.C. Cats, Claudiagaarde 72, Bussum, en
C. van Ekeris, Tesselschadelaan 147, 's-Gravenhage
- (6) de studie-afdeling, 'WAPENS en MUNITIE'
o.l.v. G.J. de Graaff, de Ruyterkade 110 III, Amsterdam.
- (7) de studie-afdeling 'MILITAIRE MUZIEK'
o.l.v. Mr. R.A. Schimmel, de Mildestraat 57, 's-Gravenhage
- (10) de studie-afdeling 'NAPOLEONTICA'
o.l.v. Mr. A. Telders, Burg. Diepenhorstlaan 20, Epe
- (11) de studie-afdeling 'TWEDE WERELDOORLOG'
o.l.v. J.H.M. Berlemon, Paramaribostraat 63, Leiden
- (12) de studie-afdeling 'MILITAIRE EN CIVIELE MINIATUURFIGUREN'
o.l.v. A.J. Weekenstroom, Heerenstraat 9-11, Buren
- (16) de studie-afdeling 'MILITAIRE GENEALOGIE'
o.l.v. Ir. Ch.C. van der Vlis, Anna van Burenlaan 59, Haarlem
- (17) de studie-afdeling 'MILITAIRE FOLKLORE'
o.l.v. L. Verhoeff, Gevers Deynotweg 50, Scheveningen
- (19) de studie-afdeling 'KONINKLIJKE LUCHTMACHT'
o.l.v. H.J. Schakelaar, Utrechtseweg 411, De Bilt
- (20) de studie-afdeling "KNIL"
o.l.v. W.R. van der Weide, Velperweg 147, Arnhem

INTERESSEGEBIEDEN, WAAR (NOG) GEEN STUDIE-AFDELINGEN VOOR ZIJN OPGERICHT:

- (2) 'tradities en ceremonieel'
- (8) 'Vestingbouw, kasteelkunde, militaire gebouwen'
- (9) 'Koninklijke Marine - geschiedenis, scheepsbouw, varende Marine'
- (13) 'Vaandels'
- (14) 'Eerste Wereldoorlog'
- (18) 'Militaire voertuigen, tanks'
- (21) 'Militaire bibliografie, tijdschriften'

*** De tussen haakjes geplaatste nummers zijn indicaties t.b.v. de ledenlijst.